

Kovács Bálint uram három dologról volt nevezetes. Először is ő volt Zalarét legmódosabb gazdája. Másodsor fukar volt, mint a hét sovány esztendő, harmadszor és legfőképpen pedig olyan szép leány, mint az ő Böskéje, nem volt még egy tán az egész nemes Zala megyében sem.

E három tulajdonságoknál fogva természetes, hogy sűrű istennyilazások között vett tudomást a nagy eseményről, hogy: jönnek a katonák!

Az, hogy éppen a híres zalai háziezredet fogják Zalaréten elszállásolni, amelyben a községnek nem egy fia szolgált, mitsem von le a haragjából. Kovács Bálint uram ugyanis jómaga is katonaviselt ember volt és nagyon jól ismerte a manöver lélektanát, amelynek legfőbb törvénye így fejezhető ki: megenni, ami meg-ehető, meginni, ami meg-iható, megcsókolni, aki meg-csókolható. Már pedig éppen ezekből elég akadt a Kovács Bálint uram portáján. Leánya ugyan csak egy volt, de az, mint már mondtam, felért százszal is.

A Böske már amúgy is elég gondot okozott neki. Mert nem az a leány volt, aki szégyenlősen babrált volna a köténye szélével, ha legény kacsintott rá. Böske olyan gyakorlatra tett szert a visszakacsintásban, hogy hideg-meleg futott végig a véríniében, akire egyszer rávillantotta a két bogárszemét.

Szóval, Kovács Bálint uram nyugtalanzkodott. Elzárt minden elzárhatót, tyúkot, libát az ólba, szalonát, sonkát a kamrába. Jómagának a ház mögötti gyümölcsösben vetett ágyat, a méhesben, gondolván, hogy ilyenformán vigyázhat a mézre is, meg a császárkör-

tékre és a kantalup-dinnyére is. Az ám! De ki vigyáz Böskére?

Némi fejkavarások után Kovács uram úgy vélte, hogy megtalálta a mentőötletet. A mentőötletnek Szarka Pista volt a neve.

Szarka Pista derék szál legény volt, no meg az a nyolcvan hold se kutya, amin egymaga gazdálkodott. A Böske se nagyon húzódozott tőle. De volt egy hibája, ami Kovács Bálint uram szemében öreg hiba volt.

— Őcsém, — mondta neki, mikor a legény vagy másfél hét előtt megkérte a Böskét —, én nem mondom, hogy nem, de azt se mondom, hogy igen.

— Aztán mért? — kérdezte Szarka Pista szorongva.

— Mert hogy nem vagy egész ember.

— Nem-e?!

— Nem bizony. Mert egész ember az én szememben csak katonaviselt ember lehet. Hány éves vagy?

— Huszonegy leszek a télen.

— No látod. Amíg a három esztendőt ki nem tölöd, szó sem lehet a dologról. Akkor leszel egész ember!

Ez ellen Szarka Pista nemigen tudott mit felelni. Érezte, hogy van valami igazság a Kovács Bálint uram szavában. Búsan elkullogott hát. Legjobban az búsitotta, hogy a Böskén nem látszott, hogy valami nagyon búsulna.

Szóval, Kovács uram elhívatta Szarka Pistát.

— Őcsém — kezdte —, kell-e még a leány?

— Ha adja, Bálint bácsi... — mondta Pista felvillanó szemekkel.

— Nono. Csak azért kérdem, mert jönnek a katonák. Hát ha kell, vigyázz rá. En a méhesben alszom, te meg aludj itt a tornácban. Vagyis inkább ne aludj, hanem nyisd ki a szemedet.

— Hát azt hiszi, Bálint bácsi, hogy Böske...

— Én nem hiszek semmit, nem szólok semmit, őcsém. De én is voltam katona s ha te is az leszel, majd megérted a dolgot. Hát vigyázol-e?

— Hát hogyne vigyáznék. De aztán adja-e a lányt?

— Majd meglátjuk, — felelte Kovács uram diplomatikusan.

*

— Ajnc-cváj! Linksz-reksz! Te, Czepe, húzd ki magad! Ajnc-cváj! Balog, törözd meg a patrontáskádát a portól, itt a falu! Linksz-reksz! Boros, ne mássz úgy, mint egy ganajbogár! Még ez a rongyos harmincöt kilométer is lever a lábadról? Ajnc-cváj! Nyomd meg, a kutyafáját! Kiss, mars vissza a sorba! Nem fogsz ki-lépni! Hogyne! Már megint egy maródi. Persze a dritétől. Ilyen rongy népséget se láttam életemben!

Örmester úr Gajdacsi fűjt egy nagyot, megtörölte verejtékes homlokát, aztán ismét nekieresztette öblös hangját, hogy lelket verjen a tizennegyedik század lehervadt virágszálaiba. Kemény napjuk volt, az igaz. De hát ez a manőver. Meg aztán már látszott Zalarét aranyozott keresztje és örmester úr Gajdacsi minden igyekezete odairányult, hogy valaki ki ne döljön. Maga is zalaréti volt és így kétszeresen becsület kérdése volt számára, hogy a század lehetőleg stramm legyen, ha a faluba érkezik.

Végre a falu szélénél voltak. A zenekar belevágott az ezred indulójába. A fáradt bakák fölkapták a fejüket. Muszáj volt, mert az ablakok, ajtók tele voltak fehérréppel. Hangos kiáltások röpködtek innen-onnan:

— Nini, a Boros Jóska!

— Adj Isten, Szántó Gyuri!

— Ott meg a Nagy János!

Szóval volt öröm. Örmester úr Gajdacsi általános bámulat tárgyát képezte és méltóságteljesen fogadta némely idősebb gazda köszöntését, akik valamikor vele együtt rekrutáskodtak.

A szálláscsinálók hamarosan elvezették a szadokat az elhelyezési körletekbe és nem telt bele egy félóra, minden ház tele volt sürgéssel-forgással, puco-

lással, mosakodással, tréfával. A zalarétiak kitétek magukért. Olyan vendégséget csaptak, hogy a bakák még harmadnap is szuszogtak a sok jótól, amit beléjük tömtek.

Annál komorabban nézett a világba az a svarm, amely a Kovács Bálint uram házához került. Mert bíz ott nyoma sem volt se adj istennek, se vacsorának. Kovács uram gyanakvó morgással mérte végig a jövevényeket. A helyzet egyáltalán nem volt biztató. A svarm búsan cihelődött be az üres istállóba, amelyet szállásul jelöltek ki a számára.

— Pfüh! — nyögte Czepe, ledobva borjútát egy szénakötegre. — Hát ezért kellett harmincöt kilométert kutyagolni?

— Eszi a fene az ilyen kvártélyt, — duplázott rá Balog Jóska.

— Tán tönkrement vóna a gazda, ha egy kis vacsorával vár, — morgott Vasadi Gyuri.

A svarm nyomott kedélyállapotban fogott neki a rüszting kipucolásának s még nyomottabb hangulatban szürcsölte később a feketekávé. Csak úgy, komisszal. Közben innen is, onnan is áthallatszott a szomszédból a többiek nótázása, lányok viháncolásával tarkítva... Nem is állották meg, hogy el ne menjenek egy kissé széjjelnézni.

Mire hazajöttek, már némileg rózsásabbnak látták a világot, amihez a szomszédoknál beszédett egy-két liter is hozzájárult.

— Azért még nem kell búsulni, — jelentette ki Czepe nagy magabizással. — Éhen nem halunk. Van gyümölcsös.

— Én meg jóképű kacsákat láttam arra hátrább az ólban, — referált Balog.

— Hát még a lány!

Vasadi Gyuri lelkesült felkiáltására magára vonta a közfigyelmet.

— Lány? Hol? Milyen? — faggatták.

Vasadi Gyuri égnek emelte szemeit, így jelezve elragadtatását.

— Bent van, a házban. De nagyon vigyáz rá az apja. Pedig úgy kacsintgat, hogy no!

E pillanatban halkan kopogtattak az istálló ajtaján. Az ajtó nyílt s megjelent mögötte először egy nagy kosár, a kosár mögött pedig egy piros fejkendő, a kendő alatt meg két bogárszem: a Böske.

— Vitéz urak — sügta halkan, gyorsan —, ihol ez a kosár, benne sonka, kenyér, miegymás. Tudom, hogy éhesek, aztán szégyen volna, ha csak így hagynám magukat. Bort is hoztam volna, de nem lehetett az édesapám miatt. De ihol a pincekulcs, úgyis a méhesbe megy aludni, hozzanak fel, amennyi jólesik, oszt a kulcsot tegyék az ablakomba, ott alszom az ámbitus felől, a kis szobában...

Sarkon fordult. A szoknyája ingerlően libbent egyet. Ez már több volt, mint amit a Czepe lobbanékony szíve elbírt. Hirtelen átkarolta Böskét hátulról és egy cuppanós csókot nyomott az arcára.

— Ez a tied, babám!

— Ez meg a magáé! — felelte Böske és egy éppen olyan cuppanós pofont mért le Czepének. Rögtön ezután kuncogva kiszaladt.

— A roseb... — nézett utána Czepe, a képét dörzsölgetve.

A többi nevetett.

— E bíz a tied volt, komám —, vigyorgott Balog.

— Eszemadta szentje, — csettintett Vasadi Gyuri.

— És hogy pereg a nyelve! Szóhoz se jutottunk!

— Az a fő, hogy ennivalóhoz jutottunk — állapította meg Boros.

Mondanom sem kell, hogy nem sok időbe telt és üres volt a nagy kosár. A Böske dicséretét zengette egyhangúan az egész svarm, míg végre a lakoma vége felé Boros Jóska felvetette a kérdést:

— Aztán lássuk most azt a pincekulcsot!

Kerestek, kutattak, a pincekulcs nem volt sehol.

— Biztosan magával vitte! — vélte Czepe.

— Akkor hát bor nincs, — állapította meg káplár úr Keresztes, a svarmkommendáns. — Aludjunk hát.

Nem volt mit tenni. Jót húztak a kútnál a vizesvederből. Kint, valahol a főtéren, felhangzott a takarodó. Bent, az istálló sötétjében, folyt még a szó egy darabig — persze a Böskéről. De aztán elcsendesedtek s nemsokára innen is, onnan is hatalmas hortyogás vegyült a széna zizegésébe. Az alvó falura ráborult az éjszaka.

Csak Czepe virrasztott. A csók, meg a pofon emléke nem hagyta nyugodni. És mialatt nyitott szemekkel meredt a sötétségbe, kezében görcsösen szorongatta a — pincekulcsot, melyet észrevétlenül csent ki a kosárból. Mert, hogy a dolgot a Böskével nem hagyja annyiban, azzal már az első percben tisztában volt, ahogy a lányt megpillantotta. Mivel pedig attól tartott, hogy ha megindul a borozgatás, nem egyhamar alszanak el a többiek, hát eltüntette a kulcsot idejében. Hogy is mondta a Böske? Az ámbitus felőli szobában alszik... A kulcsot meg tegyék az ablakába...

Czepének egyszerre igencsak melege lett. Közben állandóan felfigyelt a sötétbe, alszik-e már mindenki. Minden eshetőségre ő maga is horkogni kezdett, hogy minden esetleges gyanút eltereljen magáról.

Végre úgy vélte, hogy itt az idő. Mindenfelől mély, egyenletes hortyogás és szuszogás jelezte, hogy a svarm alszik, csak itt-ott zizegett a széna, mikor valaki átfordult a másik oldalára.

Czepe most akcióba lépett. Végtelen óvatossággal, hogy senkit fel ne ébresszen, négykézláb mászni kezdett az ajtó felé. Közben állandóan hortyogott, hogy a széna nesztét valahogy letompítsa. Körülötte kórusban felelt az alvók hortyogása... Centiméterenként előrejutva, már az ajtó közelében vélte magát, midőn előrejutott keze egy meztelen láb talpához ért.

— Rossz a direkcio — gondolta és tovább hortyogva kissé balfelé fordult. De egy pár pillanat múlva újra csak egy talpat ért a keze.

— Fenét — tünődött —, mi ez?

Újabb hortyogások között irányt változtatott. De alig nyújtotta ki kezét, megint csak egy meztelen talphoz ért. Ezúttal már nem ment olyan simán a dolog, mert a talp tulajdonosa nyikkant egyet és úgy rúgta képen Czepét, hogy menten a torkán akadt a hortyogás.

— A rossebb... — hördült fel mérgesen és végkép megzavarodva, hirtelen gyufát vett elő, hogy egy kicsit tájékozódjék.

A gyufa fellobbant. És Czepe bámult.

Az egész svarm hangosan hortyogva ott torlódott négykézláb az ajtó körül és kereste a kijáratot... Az utat Böske felé... Egyik se aludt.

A legények elképedve meredtek egymásra egy pillanatig, de aztán kitört a hahota. Nevettek, hogy rengett belé az istálló.

Alvásról persze egyelőre nemigen volt szó. A Böskéről persze ilyen körülmények között még kevésbé. Czepe előadta hát a pincekulcsot, holmi zavaros magyarázatot fűzve hozzá. Persze nem nagyon hittek neki és a pokrócozástól csak úgy menekült meg, hogy vállalta a bor elhozatalát.

— De aztán direkciót tarts ám a pinceajtó felé, — intette őt káplár úr Keresztes. — Mert a kulcsot majd én teszem vissza az áblakba!

Biztonság okáért még Balog Jóskát kirendelte őrszemnek az istálló ajtaja elé, hogy figyelje a Czepe útirányát.

Czepe óvatosan, mezítláb lopózott fel az ámbitusra, a pince bejáratához. Bedugta a nagy kulcsot a vasajtóba és megforgatta. A kulcs csikordult, az ajtó kitárult.

— Megállj! — ordította egy hang és egy hatalmas marok ugrott Czepe torkának. A következő pillanatban

„Tolvajok! ... Rablók! ... Segítség! ...”

mindketten a földön hemperegtek szorgalmasan püffölve egymást, miközben Czepe hasztalanul igyekezett ellenfele száját betapasztani. Az ismeretlen támadó torkaszakadtából ordítani kezdett:

— *Tolvajok! Rablók! Segítség!*

A környéken mozgás keletkezett. Világosság gyúlt ki itt is, ott is.

— Alarm! — kiáltotta a szomszéd udvaron egy jól ismert basszus, az őrmester úr Gajdacs hangja. Ez a hang elég volt ahhoz, hogy megfagyjon a Czepe veséjében a velő. Most már csak a menekülésre gondolt.

Hirtelen erőfeszítéssel felülkerekedett, legurította támadóját a pincelépcsőn és villámgyorsan ráfordította a kulcsot. Aztán hirtelen elhatározással beugrott a Böske ablakán.

— Szűz anyám...! — de már Böske száján volt a Czepe tenyere.

— Ne sikíts, ne sikíts, maradj nyugton... — súgta fülébe. — Nem bántlak, galambom, ne félj... no, ne fészkelődj, a rosseb egyen ki... segíts rajtam... én vagyok, a Czepe, akit pofonvágtál... a borért jöttem... ha elcsíp az őrmester úr, végem van...

— Hát nem gyilkos? — súgta vissza Böske megkönnyebbülve.

— Gyilkos a fene... most bujtass el, de gyorsan...

— Az ágy alá! — súgta a leány.

Czepe eltűnt. Éppen idejekorán, mert odakint már drámai gyorsasággal peregtek az események. Őrmester úr Gajdacs mennydörögve kereste a bereicsafttal a rablókat. A méhes felől Kovács uram rohant elő. A szomszédok kutyái vadul üvöltöttek. Csak a svarm istállója maradt feltűnően csendes...

Egyszerre csak éktelen dörömbölés hallatszott a pince vasajtáján.

— Megvan! — ordította Gajdacs. Felrántotta a pinceajtót, galléron ragadott egy sötét alakot, aztán

se szó, se beszéd, úgy teremtette kétszer kupán, hogy az menten csillagokat látott.

— Halt! Wer da? — dörögte Gajdacs; jóllehet a megállásra való felszólítás a már megtörtént galléronragadásra való tekintettel immár merőben fölöslegesnek látszott.

— Én... én... Szarka Pista vagyok... — nyögte a szerencsétlen. Mert a hűségesen örökődő Szarka Pistát gurította le Czepe a pincébe.

— Csakugyan, ez a Szarka Pista, — állapította meg Kovács uram.

— Mit csinálsz te az én pincémben? — tette hozzá hirtelen fellobanó gyanúval.

Szarka Pista nyöszörgő magyarázatba kezdett, de szavait éktelen kotkodácsolás és gágogás szakította félbe, mely a tyúkokak felől hallatszott.

— Lopják a tyúkokat! — hördült fel Kovács Bálint uram és füttykösét megforgatta a feje fölött, rohant a baromfiudvar felé. Mögötte rohant Gajdacs, magával hurcolva a boldogtalan Szarka Pistát, kinek a gallérját a viláigért se eresztette volna ki a markából.

Czepe Feri, ki mindedig reszketve lapult a Böske ágya alatt, most elérkezettnek látta az időt a cselekvésre. Előmászott és óvatosan kikémlelt az ablakon a sötét és üres tornácre.

— Isten fizesse meg, violám! — suttozta, *átkarolva a leány derekát* és két forró csókot nyomott a piros ajkakra. Aztán eltűnt az éj sötétjében.

Éppen idejében, mert alig egy perc múlva már ott termett Gajdacs. Vele volt Szarka Pista is, kinek alapos magyarázkodás után sikerült végre a gallérját kiszabadítania.

— Alarm! — kiáltott be Gajdacs az istálló ajtaján. A svarm meglepő gyorsan sorakozott. Mintha csak előre tudták volna...

Gajdacs megolvasta őket. Egy sem hiányzott.

— Mondtam én, hogy az én századomnál nincs tol-

... *átkarolva a leány derekát*...

vajl — förmedt a leforrázott Kovács uramra. Igaz, hogy ezt jobb meggyőződése ellenére mondta, de ezt már a század becsülete kívánta így.

Egyéb aztán nem is történt. Azt mondanom sem kell talán, hogy a két líba, amit Balog Jóska lopott, mialatt Gajdacsai Szarka Pistát püffölte a tornácon, másnap — hetedhét határon túl — jóízűen elfogyasztották.

— Te mentettél meg, komám — hálálkodott neki Czepe.

— Most kvíttek vagyunk, — felelte Balog.

Kezet szoritottak és végérvényesen kibékültek a Zsuzsiért.

ÉHEZŐ VIRÁGSZÁLAK.

Hadd mondok el most őrmester úr Parihoda kolbászainak szomorú történetét.

E történet szoros összefüggésben áll infanteriszt Dudás János bevonulásával. Mert infanteriszt Dudás az a baka, akinek gyomráról legendák keringtek az ezredben. Hatalmas, bikaerejű legény volt, aki játszva görbítette el az ezüst forintot az ujjai között. Emellett jólelkű, szelíd természetű ember volt, a légynek se vétett. Dolgozott három helyett, de — evett is aztán hat helyett. Az ő gyomra feneketlen volt. Igaz, hogy válogatással igazán nem lehetett őt megvádolni. Komiszkenyér, nyers uborka, zöld szilva: neki az egyrement. Csak sok legyen, hogy örökké maró éhséget csillapíthassa vele.

Nincsenek adataim arról, hogy odahaza, a falujában mekkora volt a napi porciója. Csak azt tudom, hogy Parihoda őrmester úr menáziporciói meg se kottyantak neki. Örökös éhsége állandó szomorúságot tenyésztett ki benne. Sőhajtozva ébredt, tragikus arccal mosdott, fejlődgatva csinálta a reggeli gelenkszübungokat és oly búsan ropta az ájncelmarsot, mint egy kitanult temetkezési ló.

Magától értetődik, hogy gyászos hangulata rövidesen feltűnt a sasszemű őrmester úr Gajdacsinak is. Néhány napig nem szólt, gondolta, hogy honvágy kínozza a rekrutát. Azután néhány napig káromkodással próbálta Dudást felvillanyozni. Minthogy pedig ez sem ért semmit, végre szóbaállt vele.

— Te, Dudás! — mordult rá egy délelőtt.

— Hír! — sóhajtott Dudás bánatosan.

— Most már aztán igazán a legfőbb ideje, hogy

megembereld magad. Nem a világ az a három kis esztendő! Aztán ha hagytlál is otthon valami fehérnépet, sohse búsulj annyira utána. Akad itt is elég. Te... te szomorúfűz!

Dudás nyelt egyet.

— Őrmester úr, ik melde gehórzám... nem jány után búsulok én...

— Hát?

— Hanem azért, mert... mert...

— No, csak kivele!

— Mert... mindig nagyon éhes vagyok — morgta szégyenlősen.

Őrmester úr Gajdacs felrántotta a szemöldökét.

— Nem elég a menázi?

— Ik melde gehorzám, nem!

Őrmester úr Gajdacs hümmögött. Kedvelte a nagydarab embereket. Ennél azonban megakadt. Másrészt jóra való fiúnak látszott és ha nem segít rajta, csúffá teszi az egész rekrutaszakaszt azzal a fancsali pofájával. E töprengések eredményeképpen nagylelkű hanghordozással, mintha egy királyságot ajándékozna el, így szólt:

— Hát fiam, nagy sora van ennek. No, de mert látom, hogy iparkodsz, hát megengedem, hogy elmenj őrmester úr Parihodához és dupla menázsit kérjél. Majd szólok neki az érdekedben. De ha azután is ilyen szomorú képeket mersz vágni, úgy teremtlek kupán, édes fiam, hogy mindentől elmegy az étvágyad vagy egy hónapra. Abtreten!

Őrmester úr Gajdacs szónoklatának felvillanyozó hatása rövidesen meglátszott infanteriszt Dudás magatartásán.

— Dupla menázi... dupla menázi... — muzsikált lelkében a boldogság.

Dehát a sorsharang nem engedte, hogy e tündéri álmom valóra váljék. Infanteriszt Dudás ábrándjai még

aznap délben szertefoszlottak őrmester úr Prihoda, a manipuláns egy végzetes tévedése folytán.

Úgy féltizenkettő tájban lehetett, midőn őrmester úr Prihoda a századkörlet folyosóján találkozott Dudás Jánossal és Balog Jóskaival, kik egy hatalmas kondért cipeltek.

— Halt! Megalni! — rendelkezett Prihoda.

A két baka megállt.

— Adjal nekem ide kanal! — mutatott rá Prihoda a Dudás kezében lévő hatalmas merőkanálra.

Dudás odaadta. Prihoda megmerítette a gyanús-szinű és szagú folyadékban, azután ajkaihoz emelte. Dudás rémülten pislogott.

— Őrmester úr, ik melde...

— Fogod tartani szájad neked. Én fogok menázi kóstolni — intette őt le őrmester úr Prihoda.

— De...

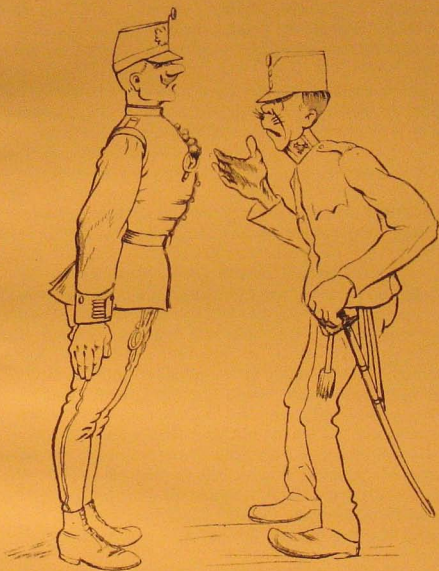
— Menázsvizit! — ordított Prihoda most már komolyan megharagudva.

És Dudás őszinte ijedtségére hatalmasat húzott a „menázi”-ból. De már a következő pillanatban vadul kiköpte.

— Himmelhergottdonnerwetterkreuzkrucifixsakramentallelujanochamalherinein!! Pfu! Eztet nem megvan leves. Eztet a megvan moslek!

— Őrmester úr, ik melde gehorzám, biz ez csak ugyan moslék. Most visszük a konyháról a disznóknak — mondta Dudás szelíden, mialatt Balog Jóska arca gyanúsán rángatózni kezdett.

Őrmester úr Prihoda sarkonfordult s mint a kilőtt puskagolyó, tűnt el a századirodában, honnan még hosszabb időn át ádáz krákogás és köpködés hallatszott ki. De a Dudás sorsa meg volt pecsételve. Őrmester úr Prihoda három éven át őszinte gyűlöletével tüntette ki. Ennek a gyűlöletnek már másnap kifejezést adott, midőn Dudás eléje állott és dupla menázsit kért.

„Olyan botton levágok nekednek!...”

— Waaasz? — rikácsolta Prihoda. — A dufla menázs? Neked megvagy disznó, aki adolsz nekem moslék! Egyen te is moslék. Schwein! Schwein!! A dufla menázs? *Olyan boffon bevágok nekednek püdös boffádba, hogy szofort berukkolsz bokolba. Kuss! Mars!*

Infanteriszt Dudás János búsan kullogott vissza a századhoz. Örmester úr Gajdacsi — nyilván Prihoda információja alapján — fejcsóválva jegyezte meg másnap a gyakorlótéren:

— Nem is gondoltam volna, hogy ekkora lókötő vagy, Dudás!

Hangja azért nem volt haragos. De a dupla menázsiról több szó nem esett. Annak végleg befütyültek.

*

Telt-múlt az idő, csak Dudás éhsége nem múltott. Tavasz felé már a negyedik „menyasszony”-a hagyta faképnél. Egyik sem merte vállalni a kockázatot a „naccságával” szemben Dudás hatalmas étvágya tekintetében.

Örmester úr Prihoda — minden haragja dacára is — nem mulasztotta el, hogy Dudás hatalmas étvágyát a maga számára ki ne aknázza. Örmester úr Prihoda egy, közvetlen a laktanya mellett fekvő kertes házacskában tanyázott természetes életpárjával, Ludmillával. Termesztett főzeléket, tenyésztett tyúkokat és — ami a legfőbb büszkesége volt — még két szép hízó is rőfögött az ölben. Éppen ezeknek szállította Dudás annakidején a moslékot, amibe Prihoda belekóstolt.

Igy aztán az örmester úr Prihoda házánál mindig elkelt egy kis különmunka. Egy kis favágás, egy kis kapálás, az újévi disznóöléskor egy kis hurkatöltés. És ilyesmit legolcsóbban mégis csak Dudásra lehetett bízni, aki egy külön ebédért két ember helyett is dolgozott. A másik ember, aki helyett dolgozott, Czepe Feri volt, ki vállalta ugyan Prihoda ebédjét, de a mun-

kát szívesen bizta Dudásra. Dudás nem is zúgolódott emiatt. Ennek következtében Czepe és Dudás között bizonyosfokú barátság fejlődött ki.

Egy szép tavaszi vasárnap délután együtt sétáltak a város mellett kanyargó folyócska partján. Kilencedike volt, így hát az elsejei lénungból bizony egy vasuk se maradt. Ez éppen elég ok volt arra, hogy búbanatukat ne egy kecsmában, hanem a természet szabad ölén csitítgassák. Hosszabb bandukolás után egy horgászra bukkantak, ki éppen akkor rántott ki a vízből egy jófajta potykát. Dudás szeme fölcsillant:

— Ez az! Ez oszt' a hall!

Czepe is elismerőleg bólogatott.

— Jó dolog is ez a horgászás. Kiül az ember a partra, oszt' csak furt ül és néz. Oszt' fogja a sok buta halat.

— Láttad-e az őrmester úr kamrájában tegnap azt a sok jóképű kolbászt? — kérdezte Dudás elgondolkozva.

— Láttam hát. Mért kérded?

— Csak, mert ez a potyka úgy lógott a horgon, mint a kolbász a rúdon. Hej, ha a kolbászt, meg a sonkát is csak így horoggal lehetne fogni, de jó volna a szegény éhes infanteristának — sóhajtott.

Czepe megtorpant, mintha villám csapott volna előtte a földbe.

— Dudás komám — szólt. — Láttál-e már szamarat?

— Láttam hát — felelte Dudás csodálkozva.

— De akkorát még nem, mint én vótam a mai napig! — jelentette ki Czepe dicséretreméltó önismerttel. — No, de ezentúl másképp lesz!

És hosszas, komoly fejtegetésekbe kezdett. Dudás áhítattal hallgatta.

*

Czepe szavának állt. Valóban, e naptól kezdve történt több mindenféle, amit a tizennegyedik század

sok hájjal megkent legénysége sem tudott megmagyarázni.

Három nap mulva Czepéék folyóparti sétája után őrmester úr Prihoda születésnap vacsorára invitálta meg őrmester úr Gajdacsit. E vacsora egyik fénypontját egy hatalmas disznósajtnak kellett volna képeznie, melyet Prihoda személyesen és sajátkezüleg hozott elő a kamrából. Ott feküdt a remekmű egy tálcán, még azonmód körülspárgázva, ahogy a füstől levették. Prihoda sokatmondó ünnepélyességgel fent össze két kést.

— Most fogolsz kóstolni saját terméű disznósajt, baratocskam! — jelentette ki büszkén.

Őrmester úr Gajdaci is vállalkozó kedvvel törölte kétfelé a bajuszát, miközben Prihoda belevágott a disznósajtbába.

Azaz, csak vágott volna. Mert a kés a bőrön túl nem akart behatolni.

— Jessus, mi esztet? — hüledezett őrmester úr Prihoda.

— Majd én — ajánlkozott Gajdacsi. De az ő sikere sem volt nagyobb. A kés valami rugalmas, elvághatatlan anyagba akadt.

Közben Prihoda egy hatalmas konyhakést kerített elő és most ismét ő esett neki a boldogtalan disznósajtnak.

— Disznó kuty! — szónokolt hévvel —, nem fogsz szétmenni?

A disznósajt végre csakugyan „széjjelment”. Egy pillanatig mindketten elhülve bámultak tartalmára, míg végre őrmester úr Gajdaci harsogó hahotára fakadt.

— Hát ez nő a te disznóid gyomrában?

A disznósajt bőre fegyverolajba áztatott kóccal volt teletömve.

Prihoda hápogott a méregtől.

— Ki esztet csinálta! Ki esztet zabalta? — hajto-gatta egyre.

Örmester úr Gajdacsiban felébredt az inkvizítor. Alaposan megvizsgálva a disznósajtot, megállapította, hogy valaki a spárgát letekerte, négyszögletes lyukat vágott a bőrbe, kiszedte a húst, kócot tömött a helyére, azután szépen visszaillesztve a kivágott bőrdarabot, újból körülszárgázta az egészet. Mestermű volt.

— Pihoda — szólt végre Gajdaci —, ha ezt nem a mi bakáink csinálták, leharapom a fejemet.

— De hogyan, asztat? Soha be nem engedsz egyedül kamraba gazembereket!

— Ki volt utóljára nálad dolgozni?

— Volta csak régiek. Volta Dudas, volta Czepe.

— A Czepe? ... Hm... — mormogott Gajdaci sokatmondóan. Ismerte a jómadarait.

Búcsút véve Pihodától, örmester úr Gajdaci elgondolkozva ballagott a laktanya felé. A kóc meg a fegyverolaj elég világosan mutatták a nyomozás irányát. Csak a végrehajtás módja rejtély. Mert nyilvánvalóan sok idő kellett a disznósajt kikaparásához és kitöméséhez. Kizártnak látszott, hogy Pihoda árgusszemei előtt az ilyesmit végre lehessen hajtani. Örmester úr Gajdaci elhatározta, hogy végére jár a dolognak.

Másnap reggel újabb meglepetés érte. A reggeli-kiosztáskor Dudas nem ment a porciójáért.

Ez annyira feltűnő volt, hogy Gajdaci személyesen kereste fel Dudást a legénységi szobában.

— Hát te mért nem mész menáziért?

— Örmester úr, ik melde gehorzám... nincs étvágyam.

— Lehetetlen! — szólt Gajdaci megdöbbenve. Némi szünet után megkérdezte:

— Aztán miért nincs étvágyad?

— Fáj a gyomrom.

Dudas étvágytalanságának a híre futótűzként ter-

jedt el a legénység között. Valóságos izgalmat keltett. Ilyesmi még nem fordult elő, mióta Dudas bevonult. Egymást követték az újabb hírek. Dudas maródiviztre ment, Dudas két fehér port kapott törzsorvos úr Lusztigtól, Dudas már jobban érzi magát. A kedélyek csak akkor nyugodtak meg, mikor délben Dudas ismét vi-gyorogva, a régi farkasétvágygal falta a grenadír-marsot.

Annál feldúltabb kedélyállapotban rontott be dél-után Pihoda Gajdacsihoz.

— Mi esztet? — rikácsolta, egy hatalmas hurkát tartva Gajdaci orra alá.

— Ez? Ez egy hurka! — felelte Gajdaci hideg-vérrel.

— Esztet nem megvan hurka. Esztet megvan gya-lazatosság, disznóság! — tombolt Pihoda. És egy drá-mai mozdulattal kettétörve a hurkát, odanyujtotta Gajdacsinak.

Biz az csak kívülről volt hurka. Belülről — kóc.

— Husz darab gyenyeru szep hurka, kolbasz így megvan. En vizitalni.

Húsz darab? Hm... és a disznósajt.

— Es ket disznósajt, másik is, ami logot kamraba. Asztat is itt fogsz keresed.

— Hm... — mondta örmester úr Gajdaci és tel-jes öt percig maga elé meredt. Derengett benne valami sejtelem a kitömött hurkák és Dudas étvágytalansága közti összefüggésről. Végre felállt és felcsatolta a kardját.

— Elmegyünk hozzád — szólt Pihodához. — Mégis csak megnézem azt a kamrát.

Ott lógtak szép katonás sorrendben két kifeszített kötélén a szobanforgó hurkák és kolbászok. A kamra ablaka oly szűk volt, hogy azon ugyan ember be nem fért. Az ajtó pedig a konyhába nyílt, ott senki észre-vétlenül be nem juthatott. Már-már eredménytelennek

látszott a helyszíni szemle, mikor Gajdacsinak eszébe jutott valami.

— Mondjad csak, Prihoda, megszámloltad a kolbászaidat?

— Megszámolni? Minek?

— Hát csak számold meg.

A számlálás eredményeképp kisült, hogy négy hurka és két kolbász hiányzott. Gajdaci sötéten bólogtatott.

— Tudtam. Nem is lehet ez másképp, minthogy egyik nap kilopják a hurkát, kiszedik a belit, kitömik kóccal. A következő napon meg visszalopják. Persze, csak azt nem értem, hogyan csinálják. Nappal semmi esetre sem lehet... Te, Prihoda, én ma éjjel idejövök a kamrába. Aztán majd meglátjuk...

Este, pontban kilenckor, ismét beállított Gajdaci. Prihodát különböző bosszúterveket forralva, egy hatalmas füttykössel a markában, már a kamrában találta. Gajdaci minden fegyvere egy üveg jófajta szilvórium volt az álmoság ellen.

Székekre ülve, teljes sötétségben és csendben lesték a tolvajokat. Áloműzőnek ott volt őrmester úr Gajdaci szilvóriuma, Prihoda addig-addig kortyolgatott belőle, míg végre szép csendesen szuszogva elaludt.

Annál éberegben örködött Gajdaci. Virrasztását nemsokára valami tompa zörejtette még éberegbe. Fölriadt. A zaj felülről, a szoba gerendázata felől hallatszott. Tompa recsegés. Azután csend. Gajdaci feszülten várakozott.

Egyszerre csak Prihoda vérfagyasztó üvöltése hasított bele a csendbe:

— Segítség! Segítség!! Jessus Marja!

Gajdaci villámgyorsan gyufát gyújtott. A felvillanó fényben meglátott egy hosszú zsinetet, mely a mennyezetről függött alá. A zsineg végén egy kam-

pová görbített szeg, a szeg végén Prihoda kapálódzott, kinek éppen a gallérjába akadt a horog.

— En nem akarsz meghalni! Nem felakasztod! — jajveszékelt Prihoda.

De Gajdaci nem törődött most Prihodával. A padlás felől futólépés dobogása hallatszott. Kiugrott hát a szobából és éppen idejében ért a padlásfeljáró létrájához, hol éppen a karjai közé zuhant két lecsúszó sötét alak.

— Megállj! — bömbölt Gajdaci stentori hangon.

A felszólításra tulajdonképpen szükség sem volt. Dudás és Czepe amúgy is sóbálvánnyá meredtek ijedükben, mikor őrmester úr Gajdaci jólismert körvonalaikat megpillantották.

Gajdaci szisztematikusan járt el. Mindenekelőtt lekent Dudásnak egy, Czepének pedig két pofont. Azután az elősiető Prihodára bízva foglyait, felmászott a padlásra.

Ott aztán — még Dudás későbbi töredelmes vallomása nélkül is — megfejtődött a kolbászok és disznósajtok rejtélye. A padlásra felhányt széna alatt egy deszkát lazított meg a két jómadár, éppen a kamra felett. A többit aztán megtette egy zsineg, meg egy kampós szeg, amellyel szépen kihorgászták őrmester úr Prihoda kincseit, hogy másnap éjjel kóccal kitömve szépen visszaeresszék és új zsákmányra tegyenek szert.

— Ez mind rendben volna — morogta Gajdaci, mikor az inkvizíciót befejezte. — Csak azt nem értem, mi bajod volt tegnap? — fordult Dudásra.

— Őrmester úr, ik melde gehórzám... A Czepe tegnapelőtt őrségen vót, oszt' muszáj vót egymagának megenni egyszerre az egész disznósajtot, hogy vissza tudjam eresztetni... ez egy kicsit sok vót... még nekem is... — tette hozzá Dudás búsan.

Persze, hogy ezek után hosszú ideig hűvösön ült a két virágszál.

Örmester úr Gajdacsí nagyot fújt, megtörölte ve-rejtékező homlokát, azután elszántan könyökölt ismét neki tanyulmányainak. Előtte az asztalon nem a Szol-gálati Szabályzat feküdt, azt ő már régen kívülről tudta. Nem. Örmester úr Gajdacsí a „Tyúkászat kézi-könyvé“-t magolta.

Aki pedig csodálkozni találna azon, hogy egy cs. és kir. szolgálatvezető örmester tudásvágya ilyen merőben szokatlan eszmekörbe tévedt, annak elárul-hatom, hogy örmester úr Gajdacsí nagy bajban volt. A baj akkor kezdődött, amikor egy szép napon a zászlóaljat Boszniába, a tizennegyedik századot meg éppen Kostelacig sodorta a balsora, más néven: a szolgálati érdek. Hogy mi volt Kostelac? A legelhagy-tottabb, legistenhátamögöttibb fészek, amelyben egy erődítménnyé alakított laktanyán kívül alig ötven viskó szomorkodott a kopár Karsztvidék pörkölő, izzó napsugarában. Ide különítette ki a zászlóalj a „tizen-negyediket“.

Mikor a délceg zalai virágszálak bevonuláskor megpillantották új állomáshelyüket, nemigen beszél-tek. Még csak nem is káromkodtak. Ellenben már az első napon minden parancs nélkül lázas puskapucol-ásba kezdtek. Ennek okát Balog Jóska fejtette ki leg-találóbban, szólván nekibúsúlva imígyen:

— Se jány, se kantin, se semmi . . . A rosseb egye meg! Ha itt nem lesz gevervizit mindennap, akkor soha!

Bizony igaza lett. Két hét mulva már nem volt az a gomb, amit legalább ötször meg ne tekintett volna unalmában a kapitány úrtól kezdve örmester

úr Gajdacsíig mindenki. Kerekedett is olyan példás rend, hogy örmester úr Gajdacsí már egészen bele-szomorodott, nem tudván semmiféle újabb „vizit“-et kitalálni. Ezt a szomorúságot még csak fokozta az ét-kezés egyhangúsága. Kostelacban még drága pénzért sem volt kapható semmi. Úgy a legénység, mint az altiszt és tiszt urak kizárólag arra voltak utalva, amit kétnaponként, ötven kilométer távolságról a zászlóalj-törzs kiküldött. Az pedig nemcsak rossz, hanem drága is volt.

Így történt, hogy örmester úr Gajdacsí unalmá-ban azt találta javasolni a századparancsnok úrnak, hogy a tiszt és altiszt urak élelmezésének feljavítása céljából fogjon a század baromfitenyésztésbe. Mert mi-lyen jó is az a sült csirke, ha kéznél van, nem is be-szélve a naponta várható friss tojásokról! No, meg idővel még a legénység konyhájára is jut majd a nagy ünnepeken egy kis tyúkhús. Szóval csábító színek-ben látta örmester úr Gajdacsí a jövőt, midőn a baromfitenyésztésre az engedélyt és a szükséges pénzt megkapta. Az előirányzott hat darab tyúk és egy kakas bevásárlását ő maga végezte Balog Jóska segédlete mellett, kit mint gazdasági szaktanácsadót vett maga mellé és kire a baromfiak gondozását is rábízta, saját-magának tartva fenn a főfelügyeleti jogot.

Az első időben pompásan ment minden. A kakas kukorékolt, berzenkedett és udvarolt, a tyúkok vígan kapargáltak és tojtak, mint a karikacsapás. Ahányszor a baromfiól felől felhangzott a kotkodácsolás, örmes-ter úr Gajdacsí oly büszkén düllesztette ki a mellét, mintha minden friss tojás az ő személyes érdeme lenne.

Ez azonban, sajnos, csak rövid ideig tartott. Alig négy héttel a baromfitenyésztés megalapítása után, örmester úr Gajdacsí megdöbbenve állapította meg, hogy tyúkjai a többtermelés elvét egyszerűen szegre akasztották, magyarul: nem tojtak. A nagyjövőjű szárnyasok e sztrájkmozgalma mélyen sértette ör-

mester úr Gajdacsí önéretét. Ő lévén a felelős tyúkász, valahogy úgy érezte, hogy a tojásprodukciónak pangása merénylet az ő személyes tekintélye ellen. Ez az érzés mélyes elkeseredéssel töltötte el. Hasztalan próbált meg mindent, ami ilyenkor szokásos. Hiába készítette a legfinomabb, legforsrifosabb fészkeket, hiába rakta azokba csalogatónak a legfehérebb, legnagyobb záptojásokat. Nem használt a kukorica, az áztatott kenyérbél, a főtt zöldség. Nem tojtak. Alig egy-két tojás került elő hetenként a baromfiólóból.

Végző elkeseredésében őrmester úr Gajdacsí elhatározta, hogy az egész tyúkászatot tudományos alapon fogja újjászervezni. Némi lelkitusa után rászánta azt az ötven fillért és meghozatta Budapestről a Tyúkászat Kézikönyvét.

— No most! — gondolta diadallal. És nekifeküdt a magolásnak. Ezért találjuk őt már délelőtt tíz óra körül a tudományos bűvárkodásnak nekigyürközve, azon az emlékezetes vasárnapon, amelyen a rejtély egy csapásra megoldódott. A csapás, mely a rejtélyt megoldotta, a cigány fejét érte. Őt, úgy hiszem, nem kell már az olvasóknak külön bemutatnom. Ő volt az, aki az adóhivatal ördögével összeakaszkodott Alberti hadnagy úr inspekciónak az éjtszakáján.

Őrmester úr Gajdacsí mintegy félórai szellemi munka után felállt, megropogtatta az ujjait, begombolta a zubbonyát, kardot kötött, kesztyűt húzott, egy ijesztő pillantást vetett a tükörbe, azután kilépett a laktanya udvarára, hogy a száradkörletbe menjen. Nem állhatta azonban meg, hogy útközben egy kis kerülőt ne tegyen az udvar ama sarka felé, hol a szóbanforgó szárnyasok kapargáltak a trágyadombon. Az istálló falának nekitámaszkodva ott találta a hűséges Balog Jóskát, ki Czepe Feri és Kovács Pista társaságában elmélázva nézte az idegen égboltozatot. Őrmester úr Gajdacsí közeledtére haptákba kapták magukat.

— Tojnak? — kérdezte Gajdacsí sötéten.

— Nem tojnak ezek, őrmester úr, a szenteknek se tojnak — felelte Balog Jóska búsan.

— Hát az a bűbos, amelyik tegnap már annyira énekel?

— Az se, ik melde gehórzám. Egy tojás nem sok, annyi sincs.

Őrmester úr Gajdacsí nem felelt. Ellenségesen mérgette a tollas népséget. Csak akkor riadt fel, amikor Kovács Pista megszólalt:

— Pedig hát... őrmester úr, ik melde gehórzám... nemigen lehet ezekben a tyúkokban a hiba.

Őrmester úr Gajdacsí egy pillanattal töprengett, hogy ne teremtsen-e nyakon, amiért engedély nélkül meg mert szólalni. De azután enyhítő körülménynek vette, hogy nem a sorból „pofázott” ki Kovács Pista. No meg felülkerekedett benne a tyúkász szenvedélye is. Ezért csak úgy félvállról odavetve, de mégis megkérdezte:

— Nem-e?

— Nem hinném, ik melde gehórzám. Derék, rendes állatok voltak ezek, jól is tartottuk őket. Nem romolhattak el ennyire.

— Hát akkor hol a tojás?

— Őrmester úr, ik melde gehórzám, azt pedig csak akkor tudjuk meg, ha elcsípjük azt, aki ellopja — vágta ki Kovács Pista elszántan.

— Már hogy a fenébe lopnák el? Hisz be nem mászhatik a tyúkólba valaki úgy, hogy a kapuőrség meg ne lássa!

— Hát én azt nem tudom, őrmester úr. De a fejem teszem rá, hogy van ezekben tojás. Meg lehet azt nézni. Láttam én azt eleget otthon a faluban, hogy anyámék hogy csinálták. Kí lehet tapogatni. Teszem, ott van az a kendermagos. Oly igen nyujtja a hantgot, biztosan tojhatnak.

Őrmester úr Gajdacsí lelkében gyökeret vert a

sanda gyanú. Lopják a tojást! Ez az! De hogyan? És hogyan csipje el a tettest? Mindenesetre azonban először a kendermagost kell megvizsgálni, csakugyan van-e benne tojás.

— Hát nézzük meg! — adta ki a parancsot felvillanyozva. — Fogjátok meg a kendermagost!

A három vitéz lelkesedve rugaszkodott neki. Örmester úr Gajdacs nagy szakértelemmel dirigálta a bekerítő hadműveleteket.

— No, Czepe, balról! Balról, az angyalát! Fogd meg, Balog! Ne engedd ki, Kovács! Ne engedd, te bikfi! No most, Balog! Csípd el Kovács!

A szerencsétlen kendermagos éktelen lármával menekült ide-oda. A kakas és a többi tyúk átvették a vészjelet. Pokoli zenebona támadt. A gyűrű egyre szűkült. Czepe elszántan vetette rá magát és a hasa alá szorította, miközben két keze csuklóiig mélyed a trágyába. De a tyúk egy végső erőfeszítéssel kiszabadult és áttörve az üldözők vonalát, szélsebesen vágott neki a laktanya udvarának.

— Marha! — süvöltötte örmester úr Gajdacs. — Pipikém, pi-pi-pi-pi-pi! — tette hozzá lágyabban és lekapva sapkáját, úgy tett, mintha kukoricát csörgetne benne. De a kendermagos eszeveszetten menekült. Tapasztalt tyúk lehetett: tudta, hogy a katonák ígéreteiben nem mindig lehet feltétlenül megbízni egy tisztességes tyúknak. A hajsza újból megkezdődött. Végre azután Balog Jóska egy hirtelen ugrással éppen abban a pillanatban csípte el szerencsésen a kendermagos farkát, mikor az az üresen álló kocsiszínbe akart besurranni.

— Megvan! — ordította kórusban a három tyúkvadász és diadalmenetben hozták a boldogtalan állatot Gajdacs színe elé.

Gajdacs ismét fejébe nyomta a sapkáját.

— No, Kovács Pista! — mondotta. — Hát most itt a tyúk. De hol benne a tojás?

— Örmester úr, ik melde gehórzám, bele kell nyúlni, oszt' ki kell tapogatni, van-e benne valami kemény. Ha van, az a tojás.

Örmester úr Gajdacs bizonytalanul szemlélgette hol a kendermagost, hol a három bakát.

— Te, Czepe — szól végre habozva —, a te kezéd már úgyis mocskos a trágyától. Tapogasd ki te.

— Jawohl! — felelte Czepe és meglepő szakértelemmel hajtotta végre a „tojózás” közismert műveletét.

Némi kotorászás után felkiáltott:

— Van! Ik melde gehórzám, van! Van benne tojás!

— Mutasd — szólta érdeklődve Kovács Pista és megismételte Czepe kutatásait. — Csakugyan! — jelentette ki örvendezve. — Hát nem mondtam előre, hogy a kendermagos tojni fog?

— Biztos? — kérdezte örmester úr Gajdacs némi izgalommal.

— Egész biztos — felelte Kovács Pista határozottan. — Tessék csak megtapogatni!

Már nyujtotta is a tyúkot Gajdacs felé. Örmester úr Gajdacs ingadozott. Egyrészt fölöttébb érdekelte a dolog. Másrészt azonban féltette a tekintélyét. Elvégre is, egy cs. és kir. szolgálatvezető örmester már mégsem teheti meg azt, hogy... Az ördög bizik ezekben a zalai bicskásokban! Még röhögni találnának a háta mögött. Fájó szívvel bár, de elállott a vizsgálattól.

— Nem kell — szólta mogorván. — Ti ketten feleltek nekem a jelentés valódiságáért. A tyúkot most bezárjuk a kocsiszínbe. A kulcs nálam marad. A tyúk addig ki nem jön, míg nem tojott. Te pedig, Balog Jóska, ezentúl naponta meg fogod vizsgálni az összes tyúkokat. Amelyikben tojást találsz, azt bezárjuk, míg csak nem kotkodácsol. Így hamarosan rájöhethünk, hogy tényleg lopták-e a tojást. — No, hiszen, csak kapiam meg azt a gazembert! — fejezte be morogva és befordult a kocsiszín ajtaján.

A kocsiszín valamikor régen legénységi szoba lehetett, mert ki volt padlózva. Csak éppen hogy nagyobb bejáratot törtek a falba az udvar felé. Most egészen üresen állott, kivéve egy nagy üres vizes-hordót az egyik sarokban. Örmester úr Gajdacsí egyenesen oda tartott.

— Legjobb lesz, ha a hordó alá dugjuk a kendermagost — vélte. — Borítsátok csak fel!

Czepe és Balog szolgálatkészen odaugrottak, de mindkettő visszahökölt, mert *e pillanatban a hordó kávája fölött felbukkant egy sapka, utána lassan egy fej.* A cigány feje. Végtelenül siralmas ábrázatot vágott és szaporán pislogott örmester úr Gajdacsí felé.

Hazudnék, ha azt állítanám, hogy Gajdacsí nem volt meglepve. Mit keres a more az üres kocsiszínben, az üres hordóban? Hogy rosszban sántikált, az biztos. De miben? Egyelőre mindenesetre véstjósuló nyugalommal megindította a tárgyalásokat a következő szavakkal:

— Hát csak másszál ki onnan, fiam.

A cigány kimászott és kínosan feszengve megállt a hordó mellett.

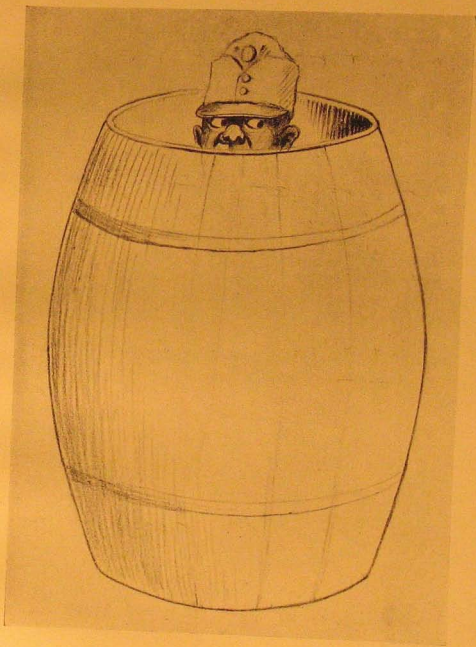
— Ide gyere, elé, három lépésre — folytatta örmester úr Gajdacsí. — És állj csak haptákba. Úgy. Fel a fejet. Úgy. És igazítsd meg a sapkát, hiszen egészen a fejedbúbján táncol!

A cigány felnyúlt és végtelen óvatossággal egy centiméterrel lejjebb húzta a sapkáját.

— Ej, hát jobban — biztatta őt Gajdacsí — egész két ujjnyira a füled fölé! — és odalépett a cigányhoz, súlyos tenyerével erőteljesen rálapította a sapkára.

Gyanús reccsenés hallatszott. A következő pillanatban valami sárgásfehér, nyúlós folyadék buggyant elő a sapka alól és elöntötte a more képét.

— Ahun a! — súgta Czepe Kovács Pistának —, kigyűtt az agyveleje!

A hordó felett felbukkant egy fej...

— Nem hinném — vélekedett halkán Kovács —, mert hogy nem büdös...

Egy percre csend támadt. E perc alatt őrmester úr Gajdacsí lelkületén vad öröm viharzott át. Megvan a tojástolvaj! Mert íme, a sapkája alól előcsurgó tojáslé ékesebben beszél mindennél. Aki azonban azt hiszi, hogy őrmester úr Gajdacsí most valami vad ordítózásba kezdett, az nagyon téved. Vén róka volt ő már.

— Őrmester úr... — kezdte félenken a cigány.

— Ne szólj semmit, édes fiam — szakította őt félbe Gajdacsí bánkbáni komorsággal. — Ne pofázz, nem kérdeztelek. Nem is kérdezek én most semmit. Se azt, hogy hogyan került a sapkádba a tojás, se azt, hogy miért nem tojnak az én tyúkjaim. Mert tudom én azt, édes fiam, hogy te most a csillagot is le hazudnád az égről. Mégse szölok neked egy rossz szót sem, te gazember. Csak annyit mondok, hogy: Hüften feszt!

A cigány parancs szerint csípőre tette a kezét.

— Knie tíf bájgen, áááááájnc! — folytatta Gajdacsí.

A cigány megijedt. Ismerte már Gajdacsí inkvizíciós módszerét. Miközben lassan guggoló állásba ereszkedett, megpróbálta felvenni a tárgyalás fonalát.

— Őrmester úr, ik melde...

— Cvááááááj! — dalolta zordonan Gajdacsí.

— Bevallok én mindent, ik melde gehórzám...

— Majd az ötvenedik után, édes fiam. Majd ha már nem tudsz hazudni. Majd ha már belebutultál. Áááááájnc!

— Megfelelek én mindenre...

— Cvááá...

Ezt a vezényszót azonban már nem tudta befejezni. Torkán akadt a szó. Mert amint a cigány feje felett végigsiklott pillantása a kocsiszín padlóján, olyasmit látott, ami húsz éves katonai pályafutása alatt még nem

fordult elő. A padlóból egy tyúk feje meredt fel. Csak a fej a nyakkal. Mintha a deszkából nőtt volna ki.

Ormester úr Gajdacsi tágrameredt szemekkel nézte a különös jelenséget. Ha nem tudta volna egészen biztosan, hogy már három hét óta színét sem látta a bor-nak, még azt hihette volna, hogy — enyhén szólva — káprázik a szeme. De így . . .

Elkapta a fejét, de önkéntelenül ismét visszanézett. A fej eltűnt.

— No, de hát ez már . . . — mormogta meghökkenve és dörzsölgetni kezdte a szemét. Mikor újra felpillantott, a fej ismét ott volt.

— Balog! — mordult Gajdacsi a három baka felé. — Gyere csak ide! Látod ott a padlón egy tyúknak a fejét, igen vagy nem?

— Nem én, örmester úr . . . — felelte Balog Jóska, mélységesen elcsodálkozva örmester úr Gajdacsi furcsa viselkedésén. Gajdacsi odameredt. A fej tényleg ismét eltűnt.

— Hát senki se látta?! Hát bolond vagyok én?! — ordított most már igazán dühösen.

— De ott van biz az! Én látom! — kiáltotta Czepe. Mind odafordultak. Semmi kétség. Most mindnyájan látták. E pillanatban a fej harsányan rikoltozni kezdett:

— Kot-kot-kot-kot-kot-kodács!!

Gajdacsi egy ugrással ott termett, majd visszajött és szó nélkül úgy vágta nyakon a még mindig guggoló cigányt, hogy az menten a földre ült. Közben a legények felemelték a padló egyik laza deszkáját és kiszabadították alóla a szerencsétlen szárnyast, a frissen tojt tojással együtt. A deszkában egy lyuk volt. Azon dugta ki a fejét a tyúk, hogy levegőt kapjon.

A turpisság kiderülvén, most már a cigány is val-lott, mint a karikacsapás. Kisült, hogy az egész fortély a abban állott, hogy kileste, hogy melyik tyúk mikor tojik. Akkor aztán szépen becsalogatta a kocsiszinbe, leszorította a laza deszkával és csak a fejének vágott

egy lyukat a padlóban. Mikor aztán megvolt a tojás, egyszerűen visszaeresztette a többi közé. Így még a tyúktól közelébe se kellett mennie, mégis megkaparin-totta a tojások javarészét, mert a kocsiszinbe gyanút-keltés nélkül járhatott.

*

Én bizony nem tudom most már, mennyi ideig ült a cigány a tojások miatt. De arra biztosan emlékszem, hogy nem törte őt meg az áristom. Mert mikor újra visszakerült a századhoz és a többiek szóvátették előtte az esetet, vigyorogva ismételte:

— Azért mégis megmutatom, hogy könyv nélkül is tojnak nekem a tyúkok, az örmester úrnak meg könyvből se!

KARÁCSONYI ÉNEK.

Örmester úr Gajdacsí feszes háptákban állott a századrodában kapitány úr Bartha előtt és „fórsriftos” arccal, de annál gondterhesebb szívvél hallgatta annak szavait.

— Nézze, Gajdacsí — mondotta a kapitány úr —, ez így nem mehet tovább. Az ezredes úr tegnap már éppen harmadszor kifogásolta a legénység énekét. Azt mondja az ezredes úr, hogy ez nem ének, ez ordítás. Azt mondja, hogy a magas zenei műveltségű magyar néptől ő mást várt. Több meghittséget, több bensőséget, több harmóniát. Elvárja, hogy ez rövidesen meg fog változni. Itt tenni kell valamit.

Örmester úr Gajdacsí húszéves szolgálati ideje alatt most érezte először, hogy előljárói megoldhatatlan probléma elé állítják. Minden eshetőségre azonban így felelt:

— Igenis, kapitány úr! Be fogom tiltani az éneklést.

— De éppen ezt nem szabad. Az ezredes úr német ember, Tirolból jött, megszokta az ottani csapatok többszólamú dalait. Szereti és megköveteli az éneket. De több meghittséget, több érzést és főleg több harmóniát akar a dalokból kihallani.

Gajdacsí nagyot nyelt.

— Igenis. Csakhogy itt van például az infanteriszt Kovács Lajos. Tegnap is csupa piszok volt a puskája.

— No — és?

— Hát... ha én most őt meghittségre oktatom, sohasé fogja kipucolni.

A kapitány úr elmosolyodott.

— Maga nem ért engem, Gajdacsí. Nem a meghittséget kell oktatni, hanem az éneket. Én úgy gondolom,

legjobb volna, ha a század egy dalárdát alkotna. Már szoltam a karmester úrnak, hogy küldjön az ezred zenekarából valakit, aki néhány többszólamú dalt tanít be nekik. Úgy hiszem, Szmrlicsku zeneőrmester jön majd. Ezentúl hetenkint háromszor a délutáni foglalkozás után énekórát tartunk. Szmrlicsku oktat, maga pedig felügyel. Most úgyis nemsokára itt a karácsony. Addigra betanulhat a század néhány szép nótát és karácsony estéjén elénekelhetik az ezredes úr ablaka alatt. Mindjárt jobb véleménnyel lesz a magyarokról. Holnap már megkezdhetik.

Örmester úr Gajdacsí sebzett lélekkel távozott.

— Meghittség... bensőség... — morogta magában mérgelődve —, még csak ez kellett a gazembereknek! No hiszen...

Minden eshetőségre azonnal puskavizitet tartott, „még mielőtt kitor rajtuk a meghittség”, — ahogy magában dohogta. Azután kihirdette a parancsot a dalárda megalakításáról.

A legénység vegyes érzelmekkel fogadta az újítást.

— Szerbusz világ, — mondotta Czepe Feri tíz perccel később a kantinban —, éppen holnap akartam parancskiadás után a városba menni. Most biztosan az a löcslábú tűzér viszi a Julist sétálni. De pofon is vágom...

— Büntetésnek elég büntetés ez a dalárda, — vélte Kovács. — Pedig olyan szép defelirungot vágtunk ki tegnap az ezredes úr előtt. Oszt mégis így megbüntet.

— Nem büntetés ez, — vetette közbe Jóska. — Csak éppen hogy nem értette meg, mit daloltunk. Német ember szegény, honnan is értené?

— Nem értette, nem értette, — méltatlankodott Kovács, — már hogy a fenébe érthette volna, mikor úgy ordítottál mellettem, hogy majd belesüketültem!

— Te tán nem ordítottál?

— Hát csak nem fogom hagyni, hogy túlkibálj?

Az én torkom is van olyan jó, mint a tied. Meg is mutattam!

— Ne veszekedjete, — vetett véget a vitának káplár úr Keresztes. — Parancs az parancs. Jobb lesz, ha elfújtok valami jó nótát, amíg még lehet.

Az indítvány köztetszésre talált. Csakhamar felharsant a régi, szép nóta, hogy:

*„Vékony héjja van a piros almának,
Bécsi szappan kell a mai leánynak . . .”*

Csak úgy rezegtek belé a kantin ablakai.

*

Másnap, a délutáni foglalkozás után, őrmester úr Gajdacsi a következő rövid, de velős beszéddel nyitotta meg az énekórát az egyik legénységi szobában:

— Habt acht! A kapitány úr parancsára Szmrlicsku zeneőrmester úr néhány nótát fog nektek betanítani. A nóták több hangon, meghittén és megsőségesen éneklendők! Megértettétek?

Szónoklatát sokatigéző arckifejezéssel fejezte be. A virágszálak riadtan meredtek Szmrlicsku zeneőrmester apró termetére és hatalmas hasára. Nem sok jót vártak a meghitt énekórától.

Szmrlicsku haladéktalanul akcióba lépett. Egy „A”-sípot vett elő a nadrágzsebéből és belefúj.

— Fogok csinálni beosztas. Gyere maga ide! — mutatott Czepe Ferire.

Czepe bizonytalan érzéssel eléje állott.

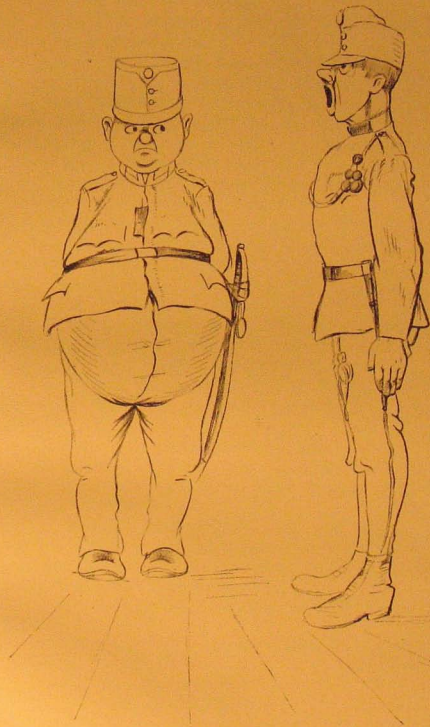
— *Csinálja aztat: ááááá!*

— Aaaaa! — hörögte Czepe.

— Maga eridjél ide, jobbra. Maga megvan második basszus!

Czepe félreállt. Látszott rajta, hogy egyelőre nincs tisztában azzal, hogy a félreállításra büszke legyen-e, vagy restelkedjék-e inkább miatta? Egyelőre tehát komor arcot vágott.

A próba tovább folyt. Balog Jóska került sorra.

„Csinálja aztat: ááá . . .”

— Aaaaaaa! — üvöltötte.

— Maga is megvagysz második basszus, — döntött örmester úr Szmrlicsku.

Czepe láthatólag megkönnyebbült, hogy nem marad egyedül. Ez az aggodalma a hangpróba további folyamán különben is teljesen alaptalannak bizonyult, mert kiderült, hogy a század nyolcvanhárom főnyi legénysége között hatvannégy második basszus, tizenhárom első basszus, öt második tenor és két első tenor van. Az utóbbi kettő a cigányprímás és cingár Duftig Efraim, a század zsidója — voltak.

Szmrlicsku elkecseregetten vakarta a tarkóját.

— Jezsus Maria, ez nincsen jól megvan, — fordult örmester úr Gajdacsához. — Esztet nem lehet. Nem tudsz csinálni ének.

— Miért nem?

-- Mert elosztás nem jó. Muszaj lenni egyforma sok minden csoport.

Gajdacs megértően bólogatott.

— Persze, persze. No de ez a legkevesebb. Ezt egyszerűbben is meglehetett volna csinálni. Vergat-terung!

A legénység villámgyorsan sorakozott.

Gajdacs a front elé lépett és kettősrendekbe osztotta be a századot. Azután ellentmondást nem tűrő hangon hirdette ki:

— Minden rottenpárból első sor egyes: első basszus, a kettes: második basszus; második sor egyes: első tenor, a kettes: második tenor. — Nahát, itt a beosztás! — fordult Szmrlicskuhoz.

— De ezek esztet nem tudják így. Így esztet nem lehet!

— Nem lehet?! Ezt csakis így lehet. Ezt így muszaj! -- felelte Gajdacs.

— De nem fogjak tudni...

— Azt szeretném én látni!

Némi huzavona után Szmrlicsku megadta magát.

Mindössze Duftigot könyörögte el Gajdacstól az első tenor számára, mert a cérnahangú zsidó az új beosztás szerint a második basszushoz került. Gajdacsai csak hosszabb rábeszélés után engedett.

— De aztán nehogy azt képzeld, hogy kivétel vagy, — mordult Duftigra.

Különállították a csoportokat és zeneőrmeister úr Szmrlicsku kottákat osztott szét. A virágszálak gyanakodva vették át a titokzatos papirost.

— Fogjuk enekelni szep karacsonyi dal: „Mennyből az angyal” — mondta Szmrlicsku.

Duftig előlépett.

— Örmeister úr, jach melde gechorsamst, én ezt nem énekelhetem.

— Miért nem?

— Mert én izraelita vagyok.

Gajdacsai meghökkent, de csak egy pillanatra.

— Mikor? — kérdezte.

Most a zsidó hökkent meg.

— Mikor? — ismételte Gajdacsai. — Mikor vagy te izraelita?

— Én . . . mindig.

— Az nem igaz. Az nem létezik. Szolgálaton kívül lehetsz. Szolgálaton kívül lehet mindenki katolikus, luteránus, baptista, sőt még zsidó is. De szolgálatban felekezeti különbséget nem ismerek. Azt pedig, remélem, nem képzeld, hogy az ének nem szolgálat, hanem csak afféle szórakozás!

— De . . .

— Még feleselni mersz? Mars vissza a második basszushoz! — dörögte Gajdacsai. — Így tegyen az ember kivételt, — fordult szemrehányóan Szmrlicskuhoz.

Borítsunk fátyolt az énekóra további lefolyására. Elégedjünk meg annak a feljegyzésével, hogy midőn először harsant fel a kórus, Földessy főhadnagy úr, a

laktanyaügyeletes tiszt, ész nélkül rohant ki az inspekciós szobából az udvarra.

— Mi történt? — kérdezte megrémülve.

— Ik melde behorzám, semmi, — jelentette a kapuügyeletes altiszt.

— Ez semmi? Ez az üvöltés?

— A tizennegyedik század tart énekórát.

— Vagy úgy, — mondja a főhadnagy úr megkönnyebülve. — Már azt hittem, hogy agyonvertek valakit.

Egyéb baj aztán nem történt.

*

A karácsonyi ünnepek hetében a század fele szabadságra ment. Ezt a körülményt Szmrlicsku sietett is kihasználni olyképpen, hogy a megmaradottakból tizenkét legényt választott ki, akikkel azután végérvényesen betanulta a „Mennyből az angyal”-t.

Karácsony estéjén aztán összeállott a kiválasztott tizenkét mesterdalmok és zeneőrmeister úr Szmrlicsku vezetésé alatt nekivágot a városnak az ezredes úr lakása felé.

— Nem jó lesz ez így, ahogy az örmeister úr akarja. — mondta Czepe útközben Göbolyós Lacinak.

— Aztán mért nem?

— Mert ő nem tudja, hogy mi a szép. Folyton csak azt mondja: „csendesen, csendesén”, cselákul: „piánó” vagy mi a fene. Oszt’ míg mi csendesén énekelünk, ezalatt az a nyavalyás cigány meg a Duftig túlkiabálnak minket.

— Igaz a! — hagyta rá Göbolyós elkomorodva.

— Nem is tetszetik az ezredes úrnak az ilyen nyavogás, mert hogy igen derék embernek látszik. Azért én már csak ammondó vagyok, hogy ne hallgassunk mi senkire, hanem eresszük jól ki a hangot! Hiszen a sturmnál sohase tudjuk neki elég hangosan a hurrát

kiabálni. Én azt hiszem, csak afféle nyápiczkodás az a piánó.

— Az meglehet, — szólt közbe Nagy Jóska, ki természetesen már régen összebékült Czepével.

— Csakis, — bölintott Göbolyös.

— Akkor legalább azt is észreveszi, hogy tudunk mi hurrát kiabálni, csak ő van mindig messze tőlünk, azért nem hallja jól.

— És legalább annak a nyavalyás zsidónak se fogja a hangját meghallani. Szégyen is volna.

— Tán örömeben még egy kis bort is küld ki az ezredes úr, — fejezte be az összeesküvést Göbolyös.

Megérkeztek a fényesen kivilágított ablakok alá. Szmrlicsku csendben csoportosította a legényeket.

— Csak piano, piano, — biztatta őket.

— Ránk kell bízni, — mondta Czepe önérzetesen és rántott egyet a nadrágján.

... Ezalatt bent a házban mit sem sejtve ült az ünnepiesen megterített asztal körül az ezredes úr és a családja a meghívott tiszt urak társaságában. Bartha kapitány úr is jelen volt és várta a nagy pillanatot, midőn százada zenei műveltségéről tanúságot tesz.

Kitárult az ebédő ajtaja és a szobaleány megjelent a drága porcellán levesestállal...

E pillanatban adta meg odakint Szmrlicsku a jelt. Vérfagyasztó ordítás harsant fel. Az ablaktáblák megrezdültek. Az ezredes úr kezéből kiesett a kanál. A környék összes kutyái vad csaholásba kezdtek.

— Jézusom! — sikoltotta a szobaleány és kiejtette kezéből a levesestálat, mely ezer darabra tört. A perzsaszőnyeg borlevesben fűdött.

Az ajtóban Bálint, a tisztiszolga jelent meg.

— Herr Oberst, ik melde gehórzám, a tizennegyedik század legénysége énekel odakint — jelentette büszkén.

Odakint már kisebb népcsovéület támadt. A szom-

széd házak lakói izgatottan csövédültek az utcára. Két rendőr futva közeledett.

Az ezredes úr felrántotta az ablakot.

— Éljen az ezredes úr! — kiabált a dalárda, midőn öt megpillantotta.

— Mars haza...

— Éljen! — üvéoltötte a kórus, oda se figyelve...

— Foglak titeket...

— Éljen! — viharzott feltartóztathatatlanul. Az ezredes úr előbb meghökkent, majd megenyhült. Mégis csak tetszett neki a nem várt ünneplés. Még amint Szmrlicskut közöttük megpillantotta, mindjárt sejtteni kezdte a valóságot.

— Foglak titeket... ize... foglak titeket— megvendegelni —, fejezte be egészen barátságosan és becsukta az ablakot. Szmrlicsku azonban nyomtalanul eltűnt. Állítólag csak újév után került elő valahonnan Csaszlau környékéről. Mialatt pedig a virágszálak a konyhában hihetetlen mennyiségű bort öntöttek le hihetetlenül rövid idő alatt a torkukon, az ezredes úr félrevonta a kapitány urat egy kis komoly megbeszélésre.

... Másnap pedig a kapitány úr a legszigorúbban betiltott mindenféle dalárdát...

Az esethez a végszöt Czepe adta meg másnap a kantinban.

— Mégis csak büntetés volt ez a dalárda, mert hogy nem kiabáltuk elég hangosan a hurrát. Lám, mihelyt megmutattuk, hogy tudunk ordítani, rögtön beszüntette az ezredes úr. Még szerencse, hogy a zsidót nem tudta miattunk meghallgatni...

Pár perc mulva pedig vígan harsogott újra a nóta:

„Vékony héjja van a piros almának...”

Csak úgy rezegtek belé az ablakok!

A CIGÁNY ÉS AZ ÖRDÖG.

A nevére bizony már nem emlékszem. Nem is hívta a századnál őt soha senki másképp, mint „te cigány”. Régen, még a háborúelőtti, mosolygós időkben hívta be őt három évre a vályogvető mellől a Legfelsőbb Hadúr parancsa. Füstösképű, sunyin pislogó more volt ökelme, telítve fajanak minden furfangjával. Bár a betűvetés mestersége számára merőben ellenszenves és sohasem gyakorolt dolog volt és bár az olvasást is teljesen fölöslegesnek nyilvánította, mégis embernek a talpán kellett annak lennie, akinek ő nem járt túl az eszén.

Volt is tekintélye a század legénysége előtt. Ő pedig sütkérezett a népszerűség verőfényében és hadvezéri büszkeséggel ismételtette:

— Nem ijedek én meg senkitől a világon! Kifogok még az ördögön is!

Ezt addig-addig ismételtette, míg egyszer aztán az ördög szaván fogta. Ennél a szomorú alkalomnál, mely a more egész tekintélyét örök időkre lehervasztotta, kiderült egyébként az is, hogy az ördög még őrmester úr Gajdacsinál is félelmetesebb, aki a tizennegyedik század szolgálatvezető őrmestere volt és akit a cigányon kívül mindenki rettegett, — no, de erről majd más alkalommal.

Szóval felvirradt az a nap, amelyen Alberti hadnagy úr vette át a laktanyainspekciót és amely annyira bajt zúdított a cigány füstös fejére.

Alberti hadnagy úr arról volt nevezetes, hogy az ő inspekciója alatt mindig történt valami „disznóság”. Jobban mondva, csakis az ő inspekciója alatt történt. Ha például az ezred legénysége a városban összevere-

kedett a tüzerekkel, — nagy divat volt ez! — ki tartott inspekciót? — Alberti hadnagy úr. Ha egy őrszem véletlenül hasbalőtt egy civilt, — ki tartott inspekciót? — Alberti hadnagy úr. Sőt, mikor egyszer egy baka szerelmi bánatában a padláson felakasztotta magát, ki volt az inspekciós tiszt? Persze, hogy megint Alberti hadnagy úr. Később még a szarajevói gyilkosságot is az ő rovására írta az ezred közvéleménye, mert történetesen azon a napon megint éppen ő tartott inspekciót. Ha nem ő tartott volna, talán nem tört volna ki a világ-háború sem.

Szóval „peches” ember volt és így érthető idegenkedéssel foglalta el a helyét az ügyeletes tiszt szobában.

A továbbiakhoz tudni kell, hogy az ezred a város több helyén állított fel éjjeli őrszemeket, így többek között az adóhivatal előtt is, mely a városka közepén, egy szűk utcában volt. Takarodótól ébresztőig sétált itt egy őrszem a vasrostélyos ablakok alatt.

A délután simán folyt le. Elfűjták a takarodót is. Tizenegy óra után a kapuügyeletes altiszt jelentette, hogy mindenki hazajött, minden kimaradási engedélyt leadtak.

— És mindenki józanon jött haza? — kérdezte a hadnagy úr gyanakodva.

— Igenis, józanon.

— Hm. És az őrszemeket kioktatta?

— Igenis, kioktattam.

— Hm. És a tűzjelző telefon működik?

— Igenis, működik.

— Hm. Mindenesetre győződjék meg erről még egyszer, mert tűz még nem volt, mikor én inspekciót tartottam.

De elmúlt éjfél is, anélkül, hogy valami történt volna. Alberti hadnagy úr kezdett megnyugodni. Elvégezvén az első körjáratot a legénységi épületekben, mindent példás rendben talált.

— Na, ma végre nyugodtan alhatom, — dűnyögte és elnyújtózott az ügyeleti szoba pamlagán.

E pillanatban hevesen kopogtattak az ajtón.

— Azt a hét... Szabad! — kiáltott a hadnagy úr rosszat sejtve.

A kapuórség parancsnoka lépett be. Feszesen tisztelgett.

— Her lájdinánt, ik melde gehórzám, az adóhivatal előtti őrszem bevonult.

— Bevonult? Miért vonult be?

— Mert az ördögöt látta.

Alberti elképedt.

— Micsodát látott? — kérdezte, mint aki nem jól hallott.

— Ik melde gehórzám, az ördögöt.

— Hallja, szakaszvezető, ha maga itt viccelni mer...

— Nem viccelek, hadnagy úr...

— Ki volt az az őrszem? Hol az a gazember?

— A cigány a tizennegyediktől. Itt van most az őrszobán.

— Azonnal vezesse ide!

A szakaszvezető elrohant. Alberti fogcsikorgatva járkált fel és alá.

— Becsukom, becsukom! Ott meri hagyni az őrhelyét! És éppen az én inspeksióm alatt! Haditörvénytörések elé...

A telefon élesen berregni kezdett. Alberti felkapta a kagylót.

— Halló, itt a rendőrség!

— Itt a laktanyaügyeletes tiszt!

— Miféle lövöldözés volt a városban?

— Lövöldözés? Hol?

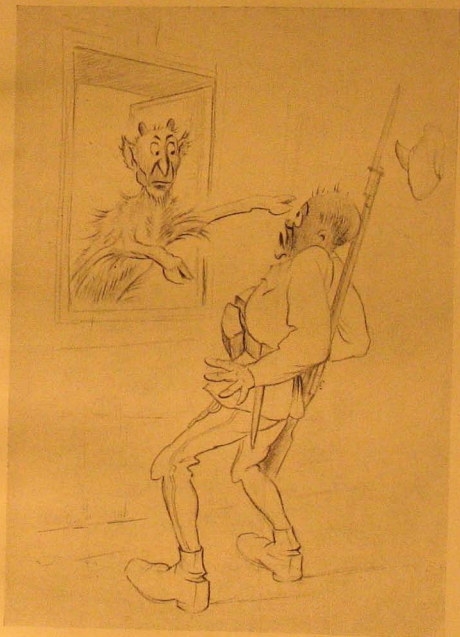
— Az adóhivatal őrszeme belőtt egy ház ablakán.

Alberti megijedt.

— Történt baj? — kérdezte.

— Nem. Miért lőtt az ő?

— Mert az ördögöt látta.

„Rákiáltottam, hogy haltverdal!”

— Mit látott?!

Alberti lecsapta a kagylót. Hozták a cigányt.

Bármennyire gyilkos hangulatban volt is Alberti, egy pillantás meggyőzte őt arról, hogy most minden szigora hiábavaló. Fakó, ólomszinű arccal, vacogó fogakkal, a rémülettől kidüledt szemekkel, remegő térdekkel állt előtte a boldogtalan more.

— Hát mi van veled, te cigány? — kérdezte a hadnagy jóval csendesebben, mint ahogy eredetileg tervezte.

— Hadna... nana... nagy uhur ik me... meme... melde ge... hóóórzám... igahazáhán az öhördöhög vohoholt... — vacogta a cigány.

— No jó, jó, hiszen én elhiszem neked, egyáltalában nincs kizárva, — biztatta őt Alberti hadnagy. — De hát mégis, hogy történt az eset?

— Hadnagy úr, ik melde gehórzám, ott séltáltam az adóhivatal ablakai előtt. Egyszerre csak kihajolt az ördög az egyik ablakon.

— És te mit csináltál?

— Keresztet vetettem.

— Mást semmit sem csináltál?

— *Azután rákiáltottam, hogy halt, wer da!*

— És mit felelt az ördög?

— Nem felelt semmit. Eltűnt.

— Hová tűnt el?

— Be az adóhivatalba.

— Úgy. No és?

— Akkor elkezdtem hangosan mondani a Miatyánkot.

— Szép. Hát aztán?

— De... de megakadtam a közepén. Biztosan ezért jelent meg az ördög újra a szemközti ház ablakában.

— Újra megjelent? És te?

— Rálöttem és aztán... aztán...

— Aztán?

— Eldobtam a puskát és elszaladtam.

— Gazember! — ordított a hadnagy. — Eldobtad a puskádat! A puskádat!

— Hadnagy úr...

— El merted dobní! Mi vagy te? Katona vagy te? Tudod mi jár ezért? Azonnal takarodj vissza a puskáért!

De ezt már nem bírta el a cigány. Térdre rogyott.

— Hadnagy úr... ik melde gehórzám... nem, nem, nem merek... lövessenek agyon, akasszanak fel, de hogy én... hogy az ördög... hogy az ördög és én...

Félőrült volt a félelemtől. Nem volt beszámítható. Alberti vállat vont.

— Takarodj az őrszobára. Holnap majd beszélünk tovább a dolgról. Szakaszvezető, egy új őrszemet az adóhivatal elé!

*

A dolog szomorúan végződött. Az azonnal megindított rendőri vizsgálat megállapította, hogy ismeretlen tettesek betörést kíséreltek meg az adóhivatalban. Találtak a helyszínen egy farsangi ördög-álarcot is. Nyilvánvalóan ezzel ijesztették halálra a cigányt az adóhivatal ablakából és a szemközti — egyébként lakatlan — házból. Hogy a betörés nem sikerült, valószínűleg a cigány lövésének volt köszönhető, amitől a betörők mégis csak megriadtak és kereket oldottak. Az egyiket később elfogták s elítélték hat hónapra.

A haditörvényszék az enyhítő körülmények figyelembevételével három hónapra ítélte a cigányt. De még egy év múlva is ezzel fogadták őt a kantinban, a kocsmában, az egész városban:

— No cigány, hát mégis csak kifogott rajtad az ördög?

— Dehogy fogott — válaszolta most már újra büszkén a more —, hát már hogy fogott volna, mikor én három hónapot kaptam, ő meg — hatot!

PRIHODA, A KISÉRTETVADÁSZ.

A nagy hadgyakorlatok egy cseppet sem voltak üdítőek. Főleg a lábakra nem. Annyit kutyaagolt a baka egy-két héten át minden áldott nap, hogy azzal a fáradtsággal egy valóságos hadjáratot is meg lehetett volna nyerni. Volt is ilyenkor bajuk az előreküldött szállás-csinálóknak. Gábrriel arkganyal sem tudta volna úgy beosztani a szállásokat, hogy mindenki meg lett volna elégedve. Mert hát egy-egy jó ágy aranyat ér, ha az ember lábában már vagy negyven kilométernyi út bizsereg. Ágy pedig kevés van, fáradt láb meg sok. Persze, ha azt mondom, hogy „ágy“, akkor csak altiszt urak jöhetnek tekintetbe. De még így is sok volt a baj. A szállás-csinálót mindenki szidta, még az is, aki ágyat kapott, mert annak meg nem tetszett a — menyecske. Az volt a jelszó, hogy „a szállás-csinálóról vagy rosszat, vagy semmit“.

Senki jobban be nem tartotta ezt a jelszót, mint őrmester úr Prihoda.

Prihodának természetesen Vencel volt a keresztnéve és természetesen Leitmeritzben ringott a bölcsője. Cseh volt az istenadta. Ezenfelül a tizennegyedik század manipuláns őrmestere volt.

Őrmester úr Prihoda nemcsak a születésénél, hanem a természeténél fogva is cseh volt a legjavából. Tőle ugyan soha egy jó szót a legénység nem kapott. Ellenkezőleg, lázasan kereste az alkalmat, hogy ordít-hasson, azaz, hogy rikácsoljon, mert cérnavékony hangja igazán nem volt mennydörgő. Karikalábai, cingár termete, „savószinű szeme, vöröses gyér bajusza — négy szál szőr jobbról, öt balról — semmikép sem tudtak az ezred daliás zalai virágszálnak imponálni. E

hiányokat őrmester úr Prihoda a legválogatottabb gorombaságokkal igyekezett pótolni, no meg azzal, hogy boldogan rendelt mindenkít kihallgatásra a legcsekélyebb mulasztás miatt is. Több büntetés esett őmiatta, mint az összes többi előljárók miatt együttvéve. Ilyképen sikerült elérnie, hogy ha utálták is, de rettegtek tőle.

Igaz, hogy ez a „rettegés” egészen másmilyen volt, mint például az, amit őrmester úr Gajdacsí tudott támasztani, aki a század szolgálatvezető őrmestere volt, ami a régi jó békevilágban Szent Péternél csak egészen kevésbé kisebb sarzsi volt a baka szemében. Őrmester úr Gajdacsí egyetlen szempillantásával nagyobb rettegést teremtett, mint Prihoda egy félórai rikácsolással. Ha pedig egészen szelíden azt mondta valakinek, hogy: „Édes fiam, úgy váglak kupán, hogy a holdat is sajtnak nézed”, akkor a legmegátalkodottabb zalai bicskás is jobban megijedt, mintha őrmester úr Prihoda háromszor rendelte volna kihallgatásra. És mégis őrmester úr Gajdacsíért tűzbe-vizbe ment volna az egész század, mert őt nemcsak rettegték, hanem tisztelték és szerették is. Valahogy éppen úgy megéreztek az ő gorombaságára, mint a Prihoda-féle gorombaságok mögötti jóindulatot, mint a Prihoda-féle gorombaságok mögötti rosszakaratot.

De, hogy egymásba ne öltsem a szavamat, hadd mondjam el, hogyan történt az eset, hogy őrmester úr Prihoda kísértetet lőtt.

A nagy hadgyakorlatok idején, egy forró szeptemberi nap estéjén, a zászlóalj végre beérkezett a számára éjjelezési helynek kiutalt felvidéki falucskába. Bizony gyatra hely volt. Templom nélkül, sőt rendes utcák nélkül húzódtott meg egy csomó rongyos vityilló a hegyek aljában, egy keskeny völgy torkolatánál. Ha nem lett volna a falu mellett egy nagy uradalom, hatalmas kastéllyal és gazdasági épületekkel, bizony a csillagos mennybolt lett volna a zászlóalj takarója. Így azonban csak megvoltak valahogy. A zászlóaljtörzs, meg a tiszt

urak a kastélyt kapták, a legénység a nagy csűrökben bújt az illatos széna közé, az altiszt urakat pedig a kasznár és az ispán látták szívesen. Szűköcskén voltak, igaz, úgy hogy csak ketten-hárman együtt kaphattak egy szobát.

Amint említettem, Prihodának sohasem lehetett a kedvében járni. Nem volt az a szállás, amellyel meg lett volna elégedve. Pedig hát manipuláns őrmester léteére többet kucorgott a mozgókonyhán, mint bárki más. Őt ugyan ritkán látta valaki az országút porát taposni. Viszont, ha a szállásokba ért az ezred, senki úgy nem tudott szitkozódni, mint ő.

Most is, már a falu bejáratánál kezdte az istennyilát emlegetni.

— Fene megegye ötöt! Eszdet megvan egy falu? Eszdet megvan házak? Ezek nem megvannak házak, ezek megvannak lakások disznótól! Persze, persze. Eszdet nem Csehország van. Ilyen helybe benne muszáj hálai nekemnek, egy csász. és kir. őrmesternek! Itten még az uccán is szaladgal tetű. Itten még nincs megvan víz se. Itten még nincs megvan sör se. Pfu. Pfu. És ki mente mint szállascsináló századtul, mondja, cugszfűher Gyárfás?

— Ik melde gehorzám, a káplár Balog.

— Az a Balog? Az a trotli? Az, akiben agyvelő akkora mint gombostű? — Mars, mars, te taknyos!

Ez az utóbbi felkiáltás néhány mezítlábás gyerekek szolt, kik báméskodva csoportosultak a dühöngő hadfi köré. Balog Jóska előállt és jelenteni próbált.

— Semmit se ne beszéljél! — rivalt rá őrmester úr Prihoda. — Semmit se ne mondjál! En tudom minden! Ágy nincs megvan, víz nincs megvan, sör nincs megvan, sem sem nem nincs megvan! Csak tetű, asztat megvan!

— Őrmester úr, ik melde gehorzám, minden van. Elvezette Prihodát az ispán házához. Az ispán,

afféle jóképű falusi magyar, már a kapuban várta a vendéget és barátságosan parolázott vele.

— Adjon Isten jó estét, vitéz őrmester uram! Ugyan jól elfáradhattak! Hát csak tessék, kerüljön beljebb, oszt tegye komótosba magát.

Őrmester úr Prihoda előbb tetőtől-talpig végigmérte az ispánt, azután nagykegyesen odanyújtotta ő is a kezét.

— Na, jonapot. Maga itten gazda, kié esztet a ház?

— Én vagyok, én, vitéz uram.

— Hol van enyim szoba?

— Erre hátra tessék csak, éppen most vetik az ágyakat.

Nagy előzékenységgel kalauzolta Prihodát a vendég-szoba felé. Balog Jóska utánuk kullogott. A vendégszobában egy bogárszemű, tüzrólpattant lány vetette az ágyat éktelen párnaskalással. Mikor beléptek, abbahagyta és az ajtó felé iparkodott, de az ispán elkapta.

— Ez meg itt az én Juliska lányom! No, ne félj, nem esz meg az őrmester úr!

Prihoda hódító pózba vágta magát és tetszelegve kezdte a bajuszát — négy szál szőr jobbról, öt balról — pödörgetni.

— Nem, persze nem megeszek ilyen herceg kisazon, — hagyta helyben tőle telhető nyajassággal. — Na, jonapot! Maga csinálja kicsi ujjacskakkal enyim ágy?

— Én... — felelte halkan Juliska.

Prihoda körülnézett.

— De mért csinálja kettő? Egyik maganak, másik nekem?

Valóban, a diványon is ágyat vetettek.

— Jaj, dehogy! — szégyenkezett Juliska. — A másik vitéz úrnak, aki még itt alszik, annak csinálom.

— Kinek csinálja? Masiknak?!

Balog Jóska haptákba merevedett.

— Herr Feldvébel, ik melde gehórzám, az őrmester úr Gajdacsi is ide jön aludni. Kevés a hely, nem lehetett külön szobát szerezni.

No hiszen, lett erre patália.

— Waaas? Miiiii? Nem nincs nekem külön szoba? Én haljam másik őrmesterrel? Mi megvagyom én? Miiiii? Én megvagyom egy csász. és kir. manipulans őrmester. Te megvagyolsz marha. Te megvagyolsz csirkász, aki még aztat sem nem tudja, hogy manipulans őrmesternek mi dukálja. Nekem dukálja külön szoba. Neked dukálja két pofon, mert te vagy egy petyár.

Az ispán egy darabig csak ámulva nézte a toporzékoló cingár csehet, kinek zagyva ordítózásából mindössze annyit értett meg, hogy az őrmester úr nincs megelégedve a szállással és külön szobát követel.

— Nono, — szólt csillapítólag —, hiszen egy éjszaka nem a világ, őrmester uram. Adnék én külön szobát is, de ha nincs.

— Nincs? Muszáj! Én asztat követelek. Én fogom...

— Hát hisz jó, jó, — felelte az ispán csendesen —, hiszen, ha mindenáron akarja, lehet azon segíteni. Csak hát... nem ajánlom.

— Mit nem ajánlja? Nekem nem ajánlja külön szoba? Maga asztat muszáj ajánlja. Persze, eldugja szep szoba és hagyja katonaság piszokba hemperegni.

Az ispán most már mégis méregbe jött.

— No, hallja az úr! Azt pedig ne mondja, hogy én a piszokba fektetem magukat. Vadonatúj ez az ágy-nemű és a szoba is van olyan tiszta, mint egy kaszánya. Hanem hát, ha ez nem jó, ott van a régi torony a kastély mellett. Van abban szoba öt is egymás felett. Bútor is van, ágyneműt is küldök át, amennyi kell. Csakhát, nem hinném, hogy ott aludni tudna. Mert eddig mindenki megszökött, aki megpróbálta. Én semmit sem tapasztaltam, de azt beszélik, hogy valami kísértet kóvályog a toronyban éjszakánként.

— Ahháháháhh! Nagyon jó megvan! — kacagott őrmester úr Prihoda. — Kísértet! Asztat én persze elhiszek! Asztat maga gondol, hogy nem fogok elfogadni szoba. Én akarok ottan aludni. Elere! Mars, elere! Káplár Balog, te hozol ágynemű!

Az ispán vállat vont és megindult. Mögötte lépkedett peckesen őrmester úr Prihoda. Utánuk Balog Jóska bandukolt az ágyneművel.

A torony alig pár lépésre volt az ispán házatól. Ódon, nem sok jót ígérő volt a külseje. Valamikor régen, Rákóczi tárogatói zenghettek a tetejéről, de az idő vasfoga alaposan kikezdte már. Az ispán egy rozsdás kulccsal kinyitott egy ajtót. Beléptek. Teljesen kerek szoba volt. Felette — így magyarázta az ispán — még négy másik. Vaszól kovácsolt csigalépcső kötötte őket össze.

— Hát itt volna a különszoba, — szólt az ispán. — Aztán vacsorára azért legyen csak szerencsénk, őrmester uram.

Eltávozott.

Az esti szürkület csak gyengén világította be a helyiséget. Régi, szüette, foszló huzatú bútorzat állt össze-vissza. Ujjnyi vastag porréteg. Málladozó ajtófélfa. Komor, barátságatlan hely volt biz ez.

*

Az ispán vacsorája jó volt. A bora még jobb. Őrmester úr Prihoda és őrmester úr Gajdacsí derekasan nekiláttak. Evés közben persze sok szó esett a kísérteties toronyról is. Őrmester úr Prihoda gúnyos arccal érdeklődött:

— Kedves izé... ispan úr! Milyen az a kísértet ott toronyba?

— Hát... egyet-mást hallottam róla. Azt beszélük, hogy valami elátkozott szellem nyöszörög ott egész éjjel.

— Nyöszörög? Hehe. Majd én fogom csinálni ötet,

hogy még jobban nyöszörögjön. Fogom adni neki két pofontot.

A beszéd lassan ráterelődt a kísértetekre. A jelenlevők közül mindenki tudott néhány hátorzongató szellemhistóriát. Őrmester úr Prihoda lassanként szédülni kezdett, részben az erős bortól, részben a sok láncsörgető, tüzet lehelő, fejnélküli rémtől, amelyekről szó esett. Mindjobban elhallgatott és mind nagyobbakat húzott a kancsóból. Egészen titokban már kezdte megbánni a szobacserét.

Mikor felkerekedtek az asztal mellől, bizalmasan félrehívta az ispánt.

— Kedves barátom. Van magának revolver?

— Van.

— Adja nekem kölcsön.

— Minek az, őrmester uram?

— Fogom lelőni kísértet, ha akarja kicsavarni enyim nyakat.

Az ispán elmosolyodott a bajusza alatt.

— Hát odaadom én szívesen. De kísértetet nem fog ám a golyó!

— Csak adja. Fogok megpróbálni.

Őrmester úr Prihoda zsebreágta a revolvert és kezében egy füstös istállólámpával, elindult a torony felé.

Erős keleti szél zúgott, sustorgott a fák között és fekete felhőfoszlányokat hajszolt az égen. A holdvilág el-eltűnt, majd előbukkant. A távolban a falu kutyái vonítottak. A torony komoran meredt bele az éjszakába.

Kizárva a toronyszoba ajtaját, őrmester úr Prihoda egyszerre csak elhagyatottság érzése vett erőt. Az istállólámpás vöröses, tompa fényében a szoba még ridegebb, még visszataszítóbb volt, mint alkonyatkor. A padló keservesen nyikorgott a lépései alatt. Kongásuk megerősödve verődött vissza a viszhangos falakról. Néhány egér ijedten surrant a bútorok alá. Valahol

a legfelső toronyszobában egy ablakszárny csapódott ide-oda a szélben.

Ormester úr Prihoda borzongani kezdett. Nagyon-nagyon szeretett volna sarkonfordulni és visszamenni az ispán barátságos házához. De maradék önérzete nem engedte. Gyorsan levetkőzött, a revolvert az éjjeliszekrényre helyezte, elfújta a lámpát és bebújt az ágyba. Sokáig hallgatta a szű percegését az ágy fájában és a vihar jajongását a torony körül, míg végre a sok bor hatása elnyomta minden más érzését.

Elaludt.

Egyszerre csak felriadt. Nem tudta, mi volt az, ami felébresztette, de egyszerre csak ébren volt és bó-dult fejjel figyelt. Kint a szél elült. A szobában nyomasztó csend uralkodott. A szű sem percent, az ege-gek sem moccantak. Csak a torony ajtaja előtti fán hangzott fel háromszor baljóslatúan:

— Kuvik! Kuvik! Kuvik!

A halálmadár szavára mély kondulással szólalt meg a toronyóra. Prihoda lélegzetvisszafojtva számolta az ütéseket. Tizenkettő. Éjfél.

— A kísértetek órája! — riadt fel benne a rémület. És eszébe jutottak a véres fejek, a fojtogató szellem-karmok.

Félve nézett körül. És amint pillantása az ágya lábára esett, megrettenve dermedt össze. Pontosan a feje felett volt az ablak. A hold fénye ferdén szűrődött be rajta és rávetődött ágya alsó, lábfelőli támlájára. És ott, a hold kísérteties fényében, hófehéren nyúlt fel egy kéz.

Prihoda kidülledt szemekkel meredt a borzalmas látványra. Homlokán hideg veríték gyöngyözött. Bajusza — négy szál szőr jobbról, öt balról — csapzottan lógott remegő ajkaira. Szíve örülten kalapált, torka kiszáradt és összeszorult.

A kéz nem mozdult.

Ez a mozdulatlanság némi lelkierőt adott Prihodá-

A saját jobblábának a nagyujját lőtte át...

nak, felkapta a revolvert. Ráírányította a kézre. Azután behúnyta a szemét és meghúzta a ravaszt.

Hatalmas durranás. Utána velőtrázó ordítás.

A durranás a revolver csövéből jött. Az ordítás a Pihoda torkából.

Az összecsendülő háznép, élükön őrmester úr Gajdacsival és Balog Jóskával, ott találta őrmester Pihodát az ágy szélén ülve, amint reszkető kezekkel, nyöszörögve csavarta zsebkendőjét jobblábának vérző nagyujjára.

Mert a szellemkéz nem volt más, mint a Pihoda jobblába, mely a rövid takaró alól meredt bele a holdfénybe.

A saját jobblábától rémült meg. *A saját jobblábnak a nagyujját lőtte át.*

*

Az esetnek persze híre ment. És így kapta őrmester úr Pihoda egész életére ezt a nevet: Pihoda, a kísértetvadász.